פח: המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא

אחד מעשרה בלישרא לי' לישרא. מלישנא דמתני' דייק דקתני אחד לעשרה ולא קתני אחד מעשרה ופ"ת אמאי לא תני במתני' אחד ממאה ונראה לרשב"ם לפרש דלא מייתיב גירומיו כלל מדאוריתא אלא כשבוקל עשר ליטרין אבל בפחות מכאן אינו מייב מדאוריתא והא דתניא לקמן היה מבקש ממנו אלשה רבעי ליטרא לא יאמר שקול לי ג' רבעי ליטרא כו' לפי שהיה מייב הכרע על כל משקל ומשקל הני מילי גבי הכרעה דלאו דאורייתא ובמקום שנהגו.

התם אפשר בתשובה. ודוקא בעריות שאין בהן ממזרות אבל הכא על אשת איש והוליד ממנה בן או שאר עריות שיש בהן ממזרות זהו מעוות לא יוכל לתקן כדאמר ד) (ביבמות (דף כא)) ופ"ת בתשובה וה"ר חיים אומר אע"ג שהוא מעוות לא יוכל לתקן מ"מ אפשר בתשובה (ד) שהוא לו הקב"ה ה) דלא זוה אלא לעשות לו תשובה אבל גזלן שתשובתו הוא שיחזיר הגזילה כדכתיב והשיב את הגזלה וגו' והיכא דגזל לרבים אינו יודע למי ישיב דאע"ג דאמר' (נ"ק דף לד:) יעשה בהן צרכי רבים מ"מ לאו תשובה מעליתא היא:

וקללם בעשרים ושתים. מוהיה אם לא תשמעו וגו' מכאן אין נראה לר"י פירוש רב נסים גאון דפירש דהאי דמחלקים וילך מאתם נגיעים כשים שתי שבטות בין ר"ה לסוכות אלא יו"ט אע"פ שהיא פרשה קטנה ומתברין מעות ומסני שגדולות יותר היינו משום דבעינן שיתמו שנה וקללותיה שיש קללות באתם נגיעים ואין אנו רואים שיכנסו מוכחות של שנה שעברה בשנה הבאה דהא הכא משמע דלא קרי קללות אלא באם בחקותי ובוהיה כי תבוא דקאמר מואס לא תשמעו עד ואין קורה אבל משם ואילך לא משיבי קללות אבל נראה לר"י דלהכי אנו קורין לעולם אתם נגיעים לפני ר"ה כדי להפסיק בפרשה בין קללות דשנה שעברה דוהיה כי תבוא לשנה הבאה ולכך נמי לעולם אנו קורים במדבר לפני עלרת כדי להפסיק בה בין קללות דאם בחקותי לעצרת שהוא ר"ה לפירות האילן שנדונין על הפירות והכי איתא בגמ' מגילה (דף לא: ושם) דקורין קללות שבתורת כהנים לפני עלרת: מנין

מעשרה בלא דייקינן ליה הלכך חסורי מחסרא והכי קתני אחד מעשרה לעשרה בלא כן נראה בעיני. וטורא היה לתנא להזכיר ג' פעמים עשרה ומיסר האחד: מתני' דקתני **אחד לי' בלא ואחד לי' כיכב איכבעיא לבו היכי קתני כו'.** ולפרושי סיפא קאתי היכי קאמר מתני' אחד מי' בלא לי' דלא הוה אחד מכל מאתים אלא אחד ממאתים ואחד מי' מתרוייהו קאי. ונראה משום שהלא נדבק בכלי ואינו מטיף לו הכל צריך להוסיף לו יותר מביכב: **עונגן של מדוש.** אם עושה בהן עול: **מעונגן של עריות.** אם נכשל בהן: **שוב נאמר בהן אל.** עריות דכתיב את התועבות האל ומדות כתיב אלה דכתיב כל עושה אלה כל עושה עול: **ואלה קשה מאל.** דמש"ה הוסיף הכתוב בהן ה' לרבות ולהגדיל הקישוי: **בעריות נמי כתיב.** כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו [ויקרא יח]: **למעוטי מדוש מכרת.** דס"ד אמינא כיון דעול מדות שגחל את הרבים ח"ש לו בתשובה שהרי תשובתו תליה בהשבת גזילה דכתיב והשיב את הגזלה [ויקרא ה] והוא אינו יודע למי יחזיר. ואע"ג דאמרינן [נ"ק לד:] יעשה בהן צרכי רבים אין זו תשובה מעליתא מאחר שאינו בעליהם אלא שבירכו לו המוקד: גזל הדיוט הקדים בו חטא למעילה דכתיב [ויקרא ה] כפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו [שם] כי תמעול מעל ומעלה בשגגה דאינו נקרא חוטא עד שהנה: **אלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם.** שהקב"ה רחמן וברכתו מרובה מקללתו אבל אדם קללתו מרובה מברכתו: **בעשרים ושתים.** מאם בחקותי עד קוממיות מאל"ף שבאם עד מי"ו שבקוממיות והיינו בעשרים ושתים אותיות שבאל"ף בי"ת לבד הכפולות. ומוי"ו עד מ"ם שמונה אותיות: מוהיה

והא דמרינן דאין אדם בן ג"ש מעצמו אל"ש לאדם מרבו ורבו מרבו ורבו אלה למשה מסיני ומיהו לי דהכי איתא לפרושי מכל התועבות מכל דברים שבתורת כהן תועבות ואפר מדות כיון דכתיב בהן תועבות אמאל אלה אמאל אלה תועבות ולא קאי מכל אלה התועבות דכתב לעיל מכל התועבות: ואלה כיון דבעריות איכא כרת ומדות כתב בהו אלה: **אפשר בתשובה.** דכל מיני כריתות שלקו בעונו מדין כרתן [מנחות נב.] ר"ש בלא מלקות תשובה בכל דבר כדכתיב [ישעיה יד] שיבו בנים שובבים אבל הדיוט אינו מרפא מעליתא כל ימיו כי' אבל מדות דאיכא בהו תליה בהשבתן תליה בהשבת גזילה דכתיב [ויקרא ה] ואינו יכול לקיים מקרא זה אלא אם אפשר בתשובה מעליתא דכל ימיו יכולים את הגזלה קאי: גזל הדיוט הקדים בו חטא למעילה דכתיב [שם] ונפש כי תחטא ומעלה מעל וכחש בעמיתו דמיד בהתחלת הגזל קרי ליה חטא. גבי הקדש כתיב [שם] ממעול מעל ומעלה בשגגה מקדשי וגו' לא מיקרי חוטא עד שהנה כלי: **בעשרים ושתים אותיות.** דכתיבים בלשון אם בחקותי תלכו עד קוממיות. היינו מא' ועד ת': קללן בשמונה אותיות. ואם לא תשמעו ועד נעלה נשמים הוי ח'

ב) ר"ל ואחד מעשרים בלישרא לעשרים ליעדין דיבש. דהיינו אחד מכל מאות. ג) נראה דל"ל כי שקיל ליה אחד מ' משקלות דלא ואחד כ' דיבש נמי.

עין משפט נר מצוה

קבא א ב מיי' פ"ח מהל' גניבה הלכה יג יד סמג עשין עב טושע"מ סי' שי"ד סי' רלא סעיף יד:
קכב ג מיי' שם הל' טז טושע"מ שם סי"ח:
קכג ד ה ו מיי' שם הל' יג יד טושע"מ שם סעיף יד:
קכד ז ח מיי' שם פ"ז הלכה יב סמג לאין קנג טושע"מ סי' שי' רלא סעיף יט:

תורה אור השלם

1 אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיך על האדמה אשר יי אלהיך נתן לך: דברים כה טו
2 כי את כל התועבת האל עשו אנשי הארץ אשר למפניכם ותטמא הארץ: ויקרא יח כז
3 כי תועבת יי אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול: דברים כה טז
4 ויקח מזרע המלוכה ויכרת אתו ברית ויבא אתו באלה ואת אילי הארץ לקח:
יחזקאל יז יג
5 כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם: ויקרא יח כט
6 אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם: ויקרא כו ג
7 אני יי אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהיות להם עבדים ואשבר מטות עלכם ואולך אתכם קוממיות: ויקרא כו יג
8 ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי: ויקרא כו טו
9 והארץ תעוב מהם ותרץ את שבתתיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם יען וביען במשפטי מאסו ואת חקתי געלה נפשם: ויקרא כו מג

רבינו גרשום

השאר: אטו משום דגמר בלבו לקנות. יקנה מעשר והלא לא הוציא בשפתיו לומר זה אני רוצה ולא הגביהו א"כ במה קנאו: דמקרא בנפשו ודובר אמת בלבבו. כדרב ספרא שהיה לו חמור למכור וכשעה שהיה קורא קיש בא אחד ואמר לו תנהו לי בכך וכך דמים ונתרצה בלבו ולא היה יכול להשיבו והוסיף לו עוד הלוקח דמים וכשנמר קריאת שמע אמר ליה בדמים ראשונים אמרתי בלבי לתנו לך לא אטול ממך התוספת ונתנו לו בדמים הראשונים: **פשקא** הסיטון. הייטו שקונה יין ושמן ומוליכו לשוקים ומוכרו: מקנה מדותיו אחת לל' יום שמחייבש בתוכה השמן ובעוטו אותו שמן כך המדה חסירה. ובעל הבית שאינו מוכר כל כך תדיר. אחת ל"ב חדשים מקנה: חילוף הדברים. בעה"ב הוא עשיר ויש לו יותר למדור. חנתי שבכל יום ויום מודד מקנה אחת בשבת המדה וממזגה משקלותיו דשמא נדבק בהם כלום ושוקלין יותר. אבל ביבש אין צריך לקנה כל כך תדיר: ותייב לאחרים לו טפח. לגבי אוכל נפש מפני שיש בו פסולת: האם שוקל לו עין בעין. בלא הכרע: נותן לו גירומין. תוספת משקל אחר מי' ליטרא לי' ליטרא בלא לפי שבכל משקל מידבק ממנו לאמצעים ואינו ממצה לו. ואחת מב' בליטרא לב' משקלות ביבש. מוסיף לו גירומין לפי שאינו מדבק כל לבף מאזנים: מקום שנהגו לתת בנסה. מי שקונה סאה נהגין לשוקלה ביחד: לא יאמר לו בדקה. כל קב בפני עצמו לפי שמודבק ממנו בכל פעם ומפסיד הלוקח: ומקום שנהגו לתת בדקה. שחייב להכריע לו בכל פעם טפח: לא יאמר לו בנסה. לפי שמעמיד בהכרעות. מקום שנהגו לגרוס. אינו ראשי למחוק כדמפרש בגמ': מנה"מ. דחייב להכריע לו טפח: לא יאמר לו אחריתי צדק דצדק ותשלן ותן לו. אלא מתני' דקתני דחייב להכריע לו טפח היינו במקום שנהגו אותה מי' בליטרא לי' ליטרין היינו אחד מק': איבעיא להו היכי קתני אחד מי' בליטרא בלח לי' ליטרין בלח דהיינו אחד מק'. ואחד מעשרים ה) בליטרא ביבש דהיינו אחד ממאתים לי' ליטרא דיבש. או דלמא אחד מי' במשקל בלח יהיב ליה ג) כי שקיל ליה אחד מי' משקלות דלח ואחד מב' דיבש נמי תיקו: שזה. עריות: נאמר בהן אל. דכתיב את כל התועבות האל: וזה. במדות נאמר בהן אלה ה' יותר דכתיב כי תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול: גבי עריות נמי הא כתיב אלה. כמי במדות דכתיב כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו וגו'. ההוא אלה דעריות לא אתי אלא לאזהרה דעריות אפשר בכרת למעוטי מדות מכרת. אלא הואיל דבמדות ליכא כרת מאי עודפיה מדעריות איכא: דעריות אפשר בתשובה. דכל חייבי כריתות שלקו בעונו מדין כרתן: ומדות לא אפשר בתשובה דלא למעילה. דכתיב ונפש כי תחטא ומעלה מעל בה': וכחש בעמיתו: ובגזל נכוה הקדים מעילה לחטא. דכתיב כי תמעול מעל וחטאה בשגגה מקדשי ה': מאם בחקותי תלכו עד קוממיות. היינו מא' ועד ת': קללן בשמונה אותיות. ואם לא תשמעו ועד נעלה נשמים הוי ח'

מסורת הש"ס

ג) יומא כח. ב) נ"מ ואלה קשה מאל. ג) רש"ש. ד) [נ"ל מאנינה ט.]. ה) ס"מ אלא דלא לוה לו לעשות.

הגהות הב"ח

(ד) רשב"ם ד"ה וחייב לכהריע לו המזונים וכו' כיכר צריך להכריע טפח: (ב) ד"ה לא יאמר בנסה וכו' בלמנים סע"ד ותמ"ר מ"ש לא יאמר בדקה וכו' למתוק כל בן בבנסה מוחזק יותר לו נמי משום שמודד לו בדקה בריוח וכשמודד בנסה מכביד ומפסיד הלוקח הסי"ד: (ג) ד"ה גזל הדיוט וכו' דמיד בהתחלה הגזל: (ד) תוס' ד"ה התם וכו' שצדהו הקב"ה דלא לוה לו אלא לעשות תשובה:

לעוין רש"י

קונבלי"ר. לפלא על כל נדוחיו עד שיעבור.

פי' רשב"ם העקרי

וחייב כו'. כנדפוס: [נמ"] מנה"פ. קס"ד להכריעה טפח קלי: **ונדק.** מיוחר הוא לדרשה שאינ"ם שמדה שלימה מדדת לו לדק משלך עוד יתן לו דהייט הכרעה. ומיהו נמדה לא שייך הכרעה כי אם במשקל והוא הדין למדה כגון אם נהגו למתוק יגדיל מעט: **פיכי יהיב ליה עין בעין.** והא תיסולת קא בעיל אע"פ שמכלם לו לנסוף דכשבה שהיא מודד בעינן לדק משלך כדכתיב [דברים כה] הכן יהיה שלמה ודק אלא המיסה לדק: **אלא רישא במקום שנהגו.** להכריע מחת גירומיו לאחר מדיה ומתא לאשמעינן דאותה הכרעה ליהוי טפח: **מנה"מ.** דלריך ליתן יותר מכדי מדה אחד מעשרה בלישרא כשיקול עשר ליטרין דהייט חלק אחד ממאה. ומלישנא דמתני' קא דייק דקתני אחד לעשרה בלא ולא קתני אחד מעשרה בלא הלכך חסורי מחסרא והכי קתני אחד מעשרה לעשרה בלא כן נראה בעיני וטורח היה לתנא להזכיר ג' פעמים עשרה ומיסר האחד: **אחד לעשרה בלא ואחד לעשרים כיכב איכבעיא לבו היכי קתני** כו'. ולפרושי סיפא קאתי היכי קאמר מתני' אחד מי' בלא לי' דלא הוה אחד מכל מאתים אלא אחד ממאתים ואחד מי' מתרוייהו קאי. ונראה משום שהלא נדבק בכלי ואינו מטיף לו הכל צריך להוסיף לו יותר מביכב: **עונגן של מדוש.** כשמודד בנסה שאינה יפה ונראה בעיני דמשום דבלא לו שום עול. ולקמיה מפרש משום דלא לאפשר בתשובה ומקרא יליף לה כדמפרש ואזיל: **עריות נאמר בהן אל.** כי אם כל התועבות האל: **במדות כתב כל עושה אלה כל עושה עול.** אלה משמע לשון רבים: **בעריות נמי כתיב.** כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו [ויקרא יח]: **למעוטי מדוש מכרת.** דס"ד גילף התועבות תועבות לג"ש. ופריכינן לרבי

תוספות

אחד מעשרה בלישרא לי' לישרא. אם נכשל בהן: **שוב נאמר בהן אל.** עריות דכתיב את התועבות האל ומדות כתיב אלה דכתיב כל עושה אלה כל עושה עול: **ואלה קשה מאל.** דמש"ה הוסיף הכתוב בהן ה' לרבות ולהגדיל הקישוי: **בעריות נמי כתיב.** כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו [ויקרא יח]: **למעוטי מדוש מכרת.** דס"ד אמינא כיון דעול מדות שגחל את הרבים ח"ש לו בתשובה שהרי תשובתו תליה בהשבת גזילה דכתיב והשיב את הגזלה [ויקרא ה] והוא אינו יודע למי יחזיר. ואע"ג דאמרינן [נ"ק לד:] יעשה בהן צרכי רבים אין זו תשובה מעליתא מאחר שאינו בעליהם אלא שבירכו לו המוקד: גזל הדיוט הקדים בו חטא למעילה דכתיב [ויקרא ה] כפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו וגו' (ג) מיד התחלת הגזל קרי ליה חוטא משמע כפירה. וגבי הקדש כתיב [שם] כי תמעול מעל ומעלה בשגגה דאינו נקרא חוטא עד שהנה: **אלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם.** שהקב"ה רחמן וברכתו מרובה מקללתו אבל אדם קללתו מרובה מברכתו: **בעשרים ושתים.** מאם בחקותי עד קוממיות מאל"ף שבאם עד מי"ו שבקוממיות והיינו בעשרים ושתים אותיות שבאל"ף בי"ת לבד הכפולות. ומוי"ו עד מ"ם שמונה אותיות: מוהיה

ד) [מנחות נב.] ר"ש בלא מלקות תשובה בכל דבר כדכתיב [ישעיה יד] שובו בנים שובבים אבל הדיוט אינו מרפא מעליתא כל ימיו. ה) [ויקרא ה] ואינו יכול לקיים מקרא זה אלא אם אפשר בתשובה מעליתא דכל ימיו יכולים את הגזלה קאי: גזל הדיוט הקדים בו חטא למעילה דכתיב [שם] ונפש כי תחטא ומעלה מעל וכחש בעמיתו דמיד בהתחלת הגזל קרי ליה חטא. גבי הקדש כתיב [שם] ממעול מעל ומעלה בשגגה מקדשי וגו' לא מיקרי חוטא עד שהנה כלי: **בעשרים ושתים אותיות.** דכתיבים בלשון אם בחקותי תלכו עד קוממיות. היינו מא' ועד ת': קללן בשמונה אותיות. ואם לא תשמעו ועד נעלה נשמים הוי ח'

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com